

Istraživanje javnog mnjenja
„Šta građani Srbije misle o svojoj i o bezbednosti Srbije“
obavljeno tokom SEPTEMBRA 2012. GODINE

ČEGA SE GRAĐANI SRBIJE PLAŠE, A KO IH ŠTITI?

*Predstavljanje dela istraživanja javnog mnjenja o
osećaju lične bezbednosti i bezbednosti države*

Kontakt osobe:

Sonja Stojanović Gajić, direktorka BCBP

E-mail: sonja.stojanovic@bezbednost.org

Marko Milošević, istraživač BCBP

E-mail: marko.milosevic@bezbednost.org

Kontakt za medije: Radomir Cvetković, saradnik za komunikacije u BCBP

E-mail: radomir.cvetkovic@bezbednost.org

O ISTRAŽIVANJU

Istraživanje koje je pred Vama osmislio je istraživački tim **Beogradskog centra za bezbednosnu politiku** (BCBP) sa ciljem da ponudi odgovore na brojna bezbednosna pitanja sa kojima se susreće najšira javnost u Srbiji.

Koje teme obuhvata istraživanje?

Istraživanjem su obuhvaćene percepcije i stavovi građana o pet tema:

- 1) Percepcija pretnji i osećaj lične (ne) bezbednosti;
- 2) Bezbednost i nacionalni identitet;
- 3) Institucije sektora bezbednosti: policija i vojska;
- 4) Integracije i bezbednost i
- 5) Potencijal za nasilje.

Kada i kako je obavljeno istraživanje?

Terensko istraživanje obavio je CeSID u periodu između **18. i 25. septembra 2012. godine na teritoriji Republike Srbije, bez Kosova i Metohije**. Istraživanje je sprovedeno **na reprezentativnom uzorku od 1203 punoletne osobe**, građana i građanki Republike Srbije, bez Kosova i Metohije.

Kao istraživački instrument korišćen je upitnik koji se sastojao od 123 varijable. Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom (*F2F, face to face*). Prilikom obuke intervjuera, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja osim samog uzorka značajno utiču i na reprezentativnost istraživanja – poštovanje koraka i pravila prvog rođendana. Poštovanjem koraka je obezbeđena sveobuhvatna pokrivenost kompletnog istraživačkog punkta od strane anketara, dok je pravilom prvog rođendana isključena mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni građani koji prvi otvore vrata domaćinstva anketaru. Naime, od anketara je zahtevano da u sklopu domaćinstva anketira osobu stariju od 18 godina, kojoj je prvog rođendan u odnosu na dan posete. Na ovaj način je obezbeđena i polna, obrazovna i starosna reprezentativnost ispitanika.

Vreme istraživanja na terenu	U periodu između 18 i 25. septembra 2012. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 1203 punoletna građana Republike Srbije, bez Kosova i Metohije
Okvir uzorka	Teritorija biračkog mesta kao najpouzdanija registarska jedinica
Odabir domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene - od početne tačke svaka druga kućna adresa u okviru biračkog mesta
Odabir ispitanika u okviru domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene - izbor ispitanika metodom „prvog rođendana“ u odnosu na dan anketiranja
Istraživačka tehnika	Licem u lice u okviru domaćinstva (F2F, face to face)
Istraživački instrument	Upitnik od 123 varijable

Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja, obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika:

Pol: muško (48%); žensko (52%)

Starost: 18-29 (19%); 30-39 (20%); 40-49 (14%); 50-59 (18%); 60 i više (29%).

Obrazovanje: završena osnovna škola ili manje (17%); škola za radnička zanimanja (9%); srednja škola (47%); viša škola ili fakultet (22%); učenik ili student (5%)

Zanimanje: poljoprivrednik (2%); domaćica (9%); NK ili PK radnik (6%); KV ili VK radnik (17%); tehničar (11%); učenik, student (7%); službenik (7%); stručnjak (12%); nezaposlen (10%); penzioner (17%); preduzetnik (2%)

Nacionalnost: srpska (86%); mađarska (5%); bošnjačka/muslimanska (2%); ostali (5%); odbija da se izjasni (2%)

REZIME

OSEĆAJ LIČNE BEZBEDNOSTI

- **Velika većina građana se oseća bezbedno.** Skoro tri četvrtine građana Srbije se oseća bezbedno, a otprilike jedna petina nebezbedno. Najbezbednije se građani osećaju u kući (81%) i nešto manje u svom mestu (72%). U ličnoj bezbednosti uživa 72% građana. Znatno je manji udeo onih koji se osećaju bezbedno u celoj državi Srbiji, otprilike tek svaki drugi građanin (56%).
- **Porast uličnog kriminala i nasilja, kao i ekonomska nesigurnost su glavni razlozi za osećaj nebezbednosti:** Upitani o razlozima osećaja nebezbednosti, čak 67% građana je opet ponovilo da se osećaju bezbedni. U analizi stavova građana koji se osećaju nebezbedno prednjači porast uličnog kriminala i nasilja sa 42%. Na drugom mestu uzroka lične nebezbednosti je loša ekonomska situacija koju navodi svaki treći građanin (30%). Loš rad državnih organa je na trećem mestu sa 16%.
- **Razlozi bezbednosti:** Razlozi koje građani prepoznaju su mahom vezani za njihovo ponašanje i za njihovo okruženje – poštovanje zakona i život u dobrom okruženju. Zabrinjavajuće je da tek 5% građana za svoj osećaj bezbednosti priznanje odaje dobrom radu državnih organa. Većina građana (58%) je za glavni razlog bezbednosti navelo „da žive normalno i poštuju red i zakon“. Jedna četvrtina građana je izabralo odgovor da žive u dobrom okruženju. Svaki deseti građanin veruje da može sam da se odbrani od mogućih pretnji.
- **U koga se pouzdaju građani da zaštiti njih i njihovu porodicu?** Većina građana se najviše pouzda u sebe (50%) i u svoje blisko okruženje (18%) kako bi se zaštitili. Policiju kao faktor zaštite prepoznaje 18% ispitanika, dakle svaki peti građanin Srbije. Svaki deseti građanin ne veruje nikome u pogledu svoje zaštite. Otklon ili nepoverenje u državne institucije se tako ogleda i na ovom polju.

BEZBEDNOST DRŽAVE SRBIJE

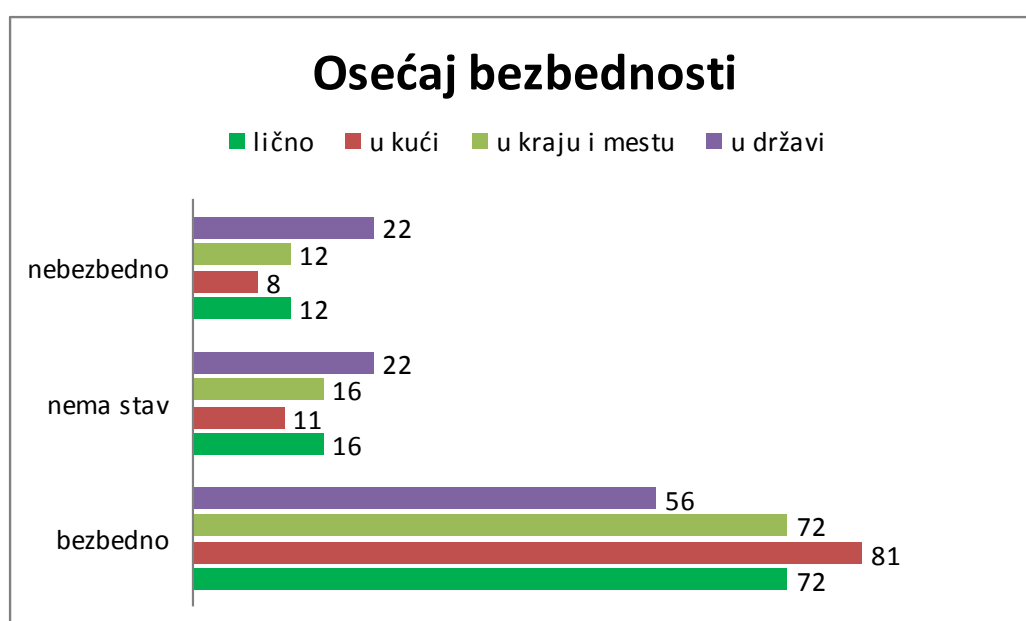
- **Ugroženost:** Nešto manje od polovine građana veruje da je bezbednost Srbije ugrožena. Za 45% ispitanih, bezbednost Srbije ugrožena je veoma ili uglavnom, što je na gotovo istom nivou u poređenju sa prošlom godinom. S druge strane, smanjio se broj onih koji misle da bezbednost Srbije nije ugrožena (sa 40% u 2011. na 34% u 2012. godini), jer se povećao broj neopredeljenih ili onih koji ne znaju odgovor, sa 16% na 21%.
- **Unutrašnje pretnje:** Primetno je da veliki broj ispitanih ne zna ili nema odgovor na ovo pitanje, njih 43%. Od ostalih, izdvojile su se tri ključne pretnje: ponašanje političara i loša vlast, kao najveći među njima (14%), korupcija i kriminal (12%) i ekonomski problemi (11.5%).

- **Spoljašnje pretnje:** Veliki je broj neopredeljenih (čak 59% ne zna odgovor na ovo pitanje), a među onima koji imaju stav o ovom pitanju, ubedljivo preovlađuje mišljenje da, bezbednost Srbije od spoljnih faktora, najviše ugrožava politika NATO pakta i velikih sila, 28%.
- **Odnos građana prema statusu KiM:** Skoro dve trećine (62%) misli da ne trebaju da priznaju KiM ni po koju cenu; a jedna petina da ga treba priznati. 11% smatra da priznanje može doći samo ukoliko to vodi ka članstvu u EU; svaki 11 građanin misli da Vlada treba da prizna nezavisnost KiM odmah, dok je 18% ispitanih neopredeljeno. Nešto više od trećine građana nezavisnost Kosova opaža kao pretnju za bezbednost Republike Srbije i kao pretnja po ličnu bezbednost Srba i drugih nealbanaca koji tamo žive (po 37% za svaku od ove 2 pretnje). Za 12% ispitanih, nezavisnost KiM uopšte nije pretnja po bezbednost, dok je 14% ispitanih bez stava ili ne zna odgovor.
- **Države „prijatelji“ i „neprijatelji“:** Građane smo pitali i da nam kažu koje tri države predstavljaju najveću pretnju za bezbednost Srbije, kao i koje su tri države najveći prijatelji naše zemlje. Kao i prošle godine, na prvom mestu (kao pretnja za Srbiju) se nalaze SAD (43%), ali je do razlike u odnosu na 2011. godinu došlo na drugom mestu. Nemačka je sada na drugom mestu (25%), iza Albanije (24%), koja se prošle godine nalazila na drugom mestu. Kada je reč o najvećim prijateljima Srbije, rezultati su gotovo identični sa onim od pre godinu dana: građani kao najveće prijatelje vide Rusiju (47%), pa onda Grčku (23%) i Kinu (21%).

OSEĆAJ LIČNE BEZBEDNOSTI

Većina građana Srbije se oseća bezbedno. Skoro tri četvrtine građana Srbije se oseća bezbedno, a otprilike jedna petina nebezbedno. Preko dve trećine građana ne prepoznaje „zasluge“ državnih organa za svoju sigurnost, već ističu da se oslanjaju na sebe i blisku okolinu da zaštite sebe i svoju porodicu.

Najbezbednije građani se osećaju u kući (81%), a nešto manje u svom kraju ili mestu u kom žive (72%). U ličnoj bezbednosti uživa 72% građana, a znatno je manji udeo onih koji se osećaju bezbedno u državi Srbiji, otprilike tek svaki drugi građanin (56%).

Razlike u percepciji bezbednosti:

- U ličnoj bezbednosti uživa 72% građana. Kada se odgovori analiziraju po polu uviđa se da se skoro 10% manje žena oseća bezbedno nego li muškaraca (67% prema 76%). Takođe, više žena nego li muškaraca se oseća nebezbedno (15% žena i 10% muškaraca se oseća nebezbedno).
- Osećaj lične bezbednosti niži je od proseka i kod pripadnika nacionalnih manjina (Bošnjaci 68%, Mađari 52% i Romi 57%). Zabrinjavajuće je i što se pripadnici romske i mađarske manjine za skoro 20% manje od ostalih osećaju bezbedno u svojoj kući. Ispitanici mađarske nacionalnosti (59%) se manje od proseka (81%) osećaju bezbedno i u mestu stanovanja. Natprosečno sigurno u svom privatnom okruženju se osećaju građani bošnjačke nacionalnosti. Čak 93% Bošnjaka se izjasnilo da se osećaju bezbedno u svom stanu i u kraju u kome žive, ali se znatno manje od nego proseka osećaju bezbedno u Srbiji.

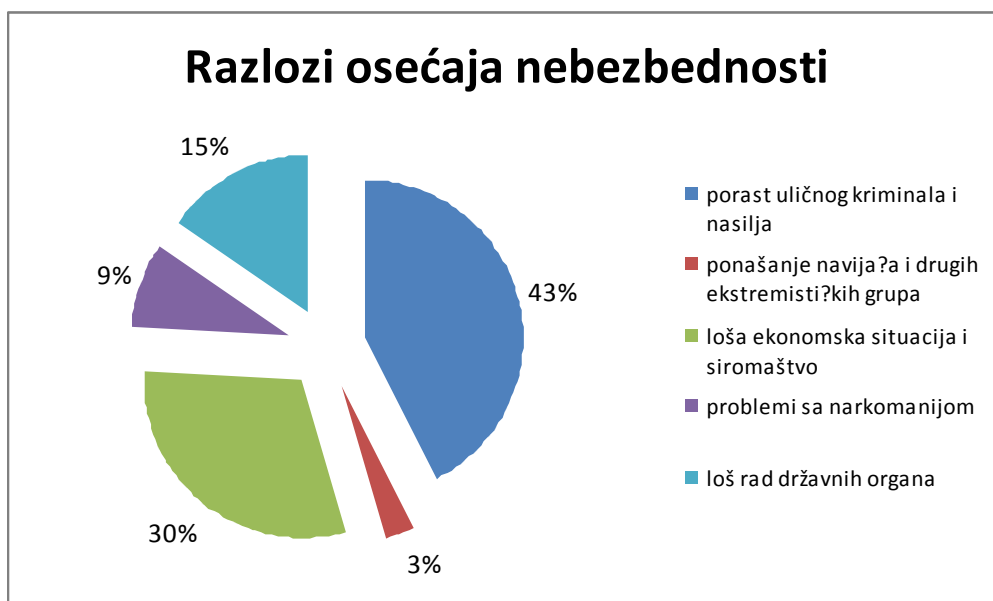
Čega se građani plaše?

U analizi stavova onih građana koji se osećaju nebezbedno prednjači strah od porasta uličnog kriminala i nasilja (42%). U grupi koju brine porast kriminala, žene čine čak dve trećine. Kriminal brine čak tri četvrtine Roma i 70% Mađara.

Na drugom mestu uzroka lične nebezbednosti je loša ekonomska situacija koju kao glavnu pretnju bezbednosti navodi skoro svaki treći građanin (30%).

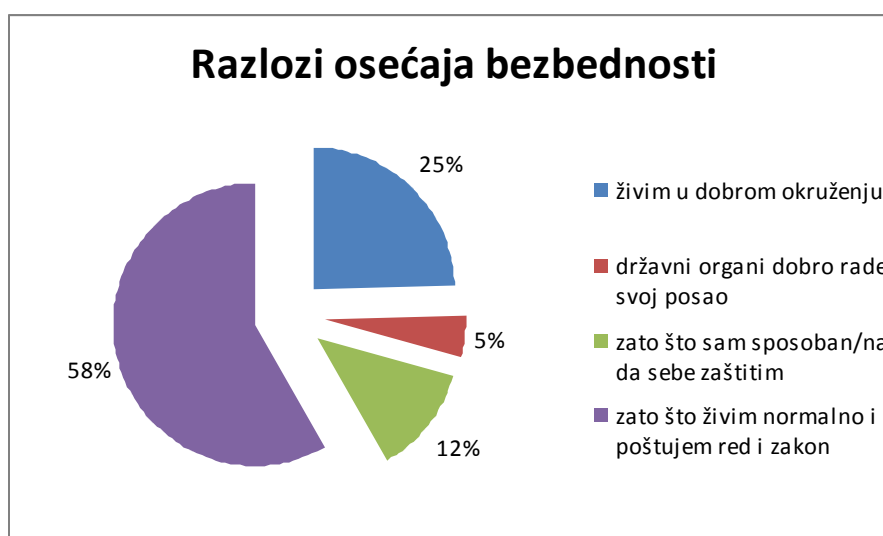
Ovde je došlo do promene u odnosu na prošlogodišnje rezultate, kada su loša ekonomska situacija i porast uličnog kriminala delili prvo mesto razloga za zabrinutost.

Loš rad državnih organa je na trećem mestu razloga osećaja nebezbednosti građana (16%). U stavu po ovom pitanju od proseka odskaku glasači koalicije oko SPS-a, koje nadprosečno brine loš rad državne uprave i loša ekonomska situacija (skoro svaki četvrti), a isti broj glasača DSS smatra da je loš rad državnih organa veliki bezbednosni problem.

Zbog čega se građani osećaju bezbedno?

Od 4 ponuđena odgovora, tek 5% građana je odalo priznanje državnim organima za svoj osećaj bezbednosti. Razlozi koje građani prepoznaju su mahom vezani za njihovo ponašanje i za njihovo okruženje – poštovanje zakona, život u dobrom okruženju. Takođe, sposobnost samozaštite je ispred dobrog rada državnih organa.

Većina građana (58%) se na pitanje zbog čega se osećaju bezbedno opredelila za odgovor „da žive normalno i poštuju red i zakon“. Po datim odgovorima, Bošnjaci se natprosečno pridržavaju zakona (kao glavni razlog osećaja bezbednosti je ovaj odgovor izabralo čak 86% Bošnjaka). Imućniji slojevi stanovništva duplo manje od proseka navode poštovanje reda i zakona (29%), a tri puta više hvale rad državnih organa (14%). Ovo je čudno stoga što je u ovoj grupaciji znatno veći broj onih koji smatraju da policija nejednako tretira građane prema materijalnom statusu!

Takođe, sa porastom obrazovanja opada i poverenje u dobar rad državnih organa (od 9% ispitanika sa osnovnom školom do 3% onih sa završenim fakultetom). **Naročito zabrinjava podatak da samo 5% građana za osećaj lične bezbednosti zasluge daje dobrom radu državnih organa.**

Jedna četvrtina građana je za razlog osećaja bezbednosti izabralo odgovor da „žive u dobrom okruženju“. Skoro svaki drugi ispitanik mađarske nacionalnosti (45%) navodi da živi u dobrom okruženju i da je to glavni razlog osećaja bezbednosti.

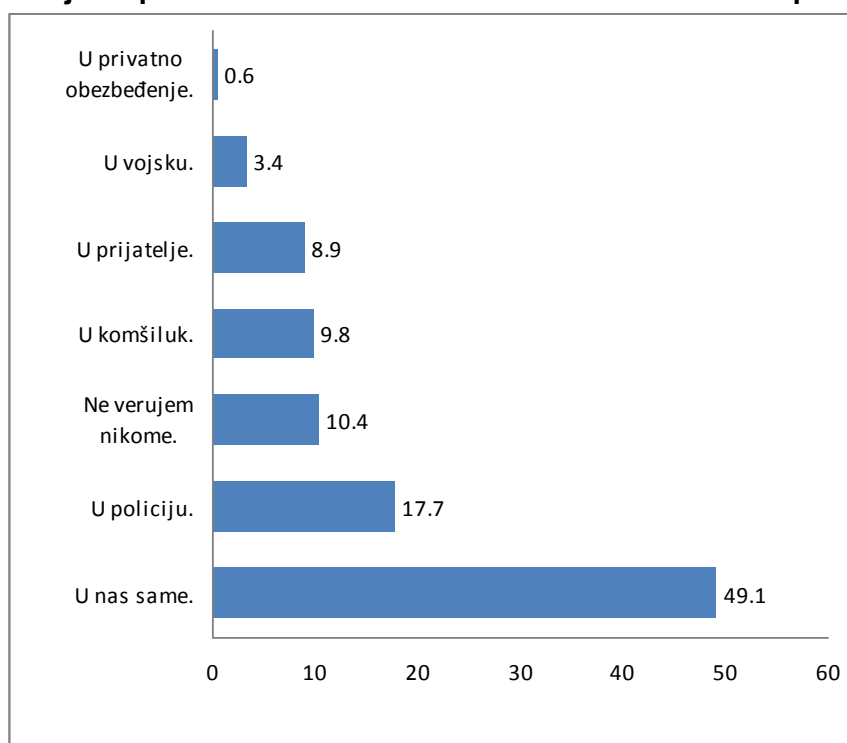
Svaki deseti građanin se oslanja na sposobnost samozaštite, dok je kod Roma taj odgovor izabrao svaki četvrti ispitanik (duplo više od proseka). Ovo ukazuje na posebno visok nedostatak poverenja u državne ustanove i većinsko okruženje među romskom zajednicom.

U koga se građani pouzdaju da ih zaštiti?

Većina građana se najviše pouzda u sebe (50%) i u svoje blisko okruženje (18%) kako bi se zaštitili. Policiju kao faktor zaštite prepoznaje 18% građana Srbije, dakle svaki peti ispitanik.

Svaki deseti građanin ne veruje nikome u pogledu svoje zaštite. Veliki broj Bošnjaka, čak 20%, ne veruje nikome, a tek svaki deseti bi se obratio policiji. Otklon ili nepoverenje u državne institucije se tako ogleda i na ovom pitanju.

U koga se najviše pouzdate da će zaštititi bezbednost Vas i Vaše porodice? (%)

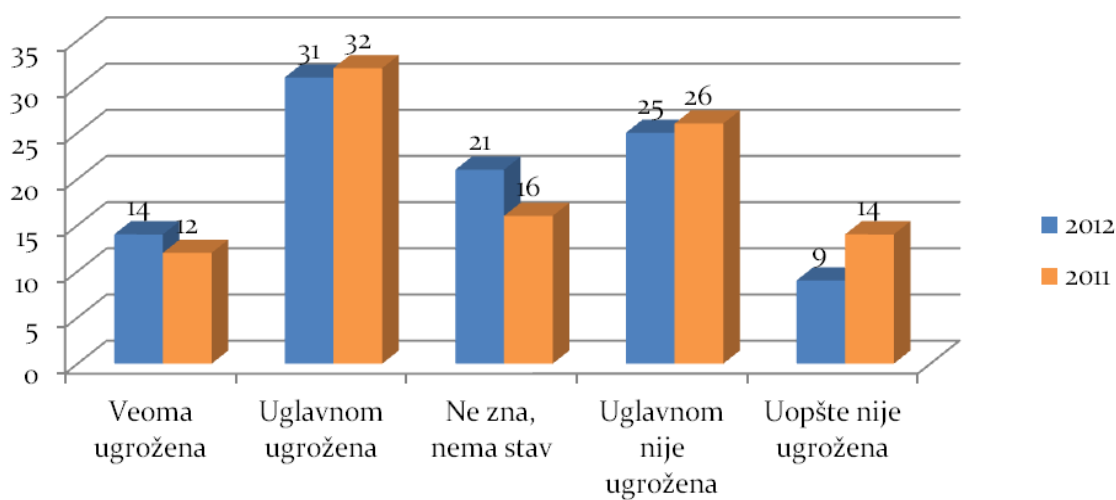
Gledano po nivou primanja, najimućniji građani bi se češće obratili policiji, a u ovoj grupi je izraženija i mogućnost angažovanja privatnog obezbeđenja za svoju zaštitu, jer to ovaj sloj može da priušti. U ovoj grupaciji oslanjanje na komšiluk je minimalno.

Zanimljivo je da je kod poljoprivrednika i kod glasača Dveri izraženije oslanjanje na vojsku, kojoj je misija zaštita od spoljne agresije – ovaj rezultat se može tumačiti i kao prelivanje ugleda ove institucije sa plana nacionalne bezbednosti u druge sfere bezbednosti.

BEZBEDNOST DRŽAVE¹

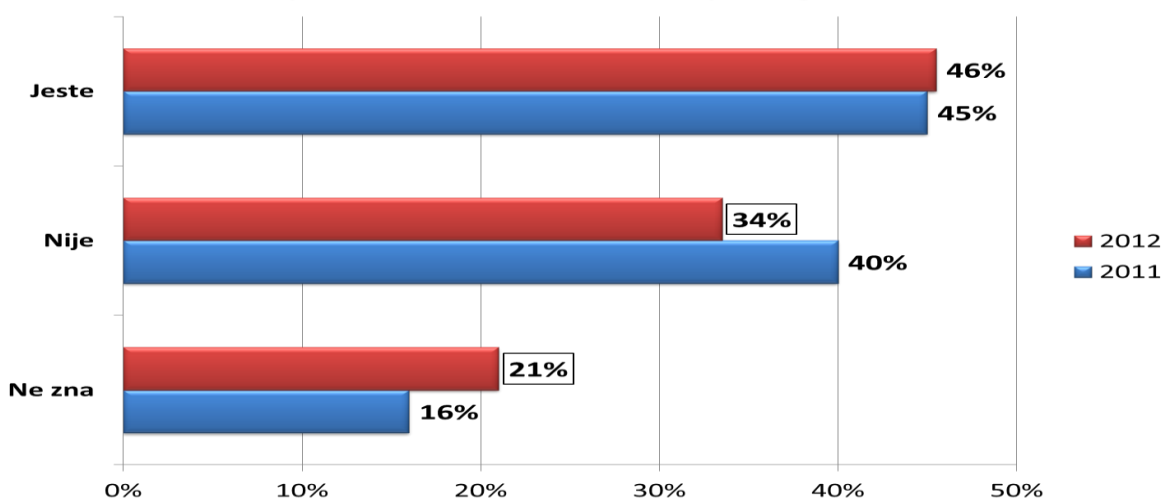
Nešto manje od polovine građana veruje da je bezbednost Srbije ugrožena. Za 45% ispitanih, bezbednost Srbije ugrožena je veoma ili uglavnom, što je na gotovo istom nivou u poređenju sa prošlom godinom.

U kojoj meri je, po Vašem mišljenju, ugrožena bezbednost Srbije? (%)

S druge strane, smanjio se broj onih koji misle da bezbednost Srbije nije ugrožena (sa 40% u 2011. na 34% u 2012. godini), jer se povećao broj neopredeljenih ili onih koji ne znaju odgovor, sa 16% na 21%.

Da li je bezbednost Srbije ugrožena?

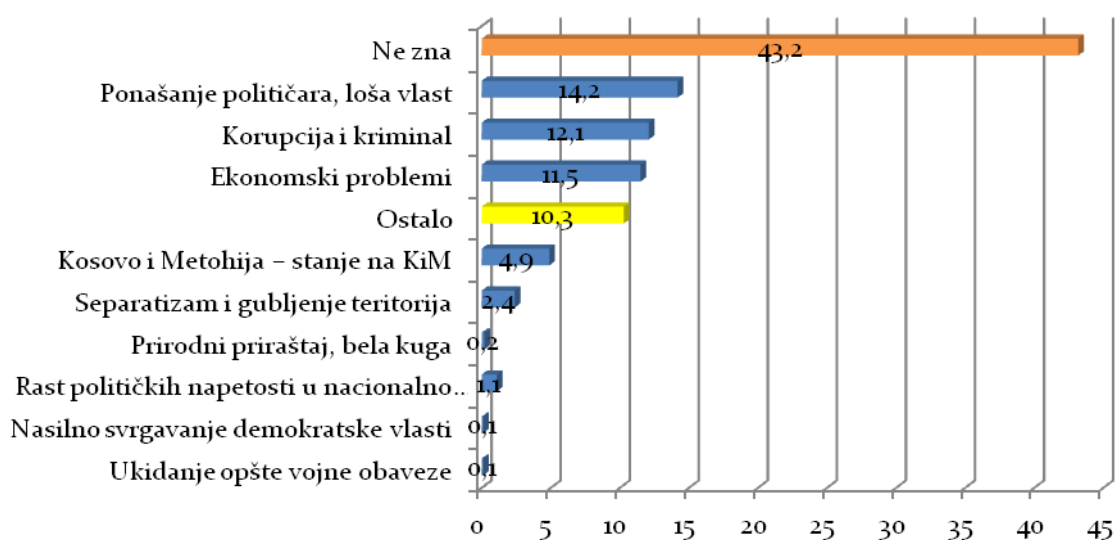

¹ Objavljeno u radnoj studiji "Građani Srbije između EU, Rusije i NATO", dostupno na: http://bezbednost.org/upload/document/gradjani_srbije_izmedju_eu_rusije_i_nato.pdf

Unutrašnje pretnje

Na ovo pitanje smo ostavili mogućnost da sami ispitanici upišu šta vide kao najveću pretnju „iznutra“. Primetno je da veliki broj ispitanih ne zna ili nema odgovor na ovo pitanje, njih 43%. Od ostalih, izdvojile su se tri ključne pretnje: ponašanje političara i loša vlast, kao najveći među njima (14%), korupcija i kriminal (12%) i ekonomski problemi (11.5%).

Šta to „iznutra“ ugrožava bezbednost Srbije? (%)

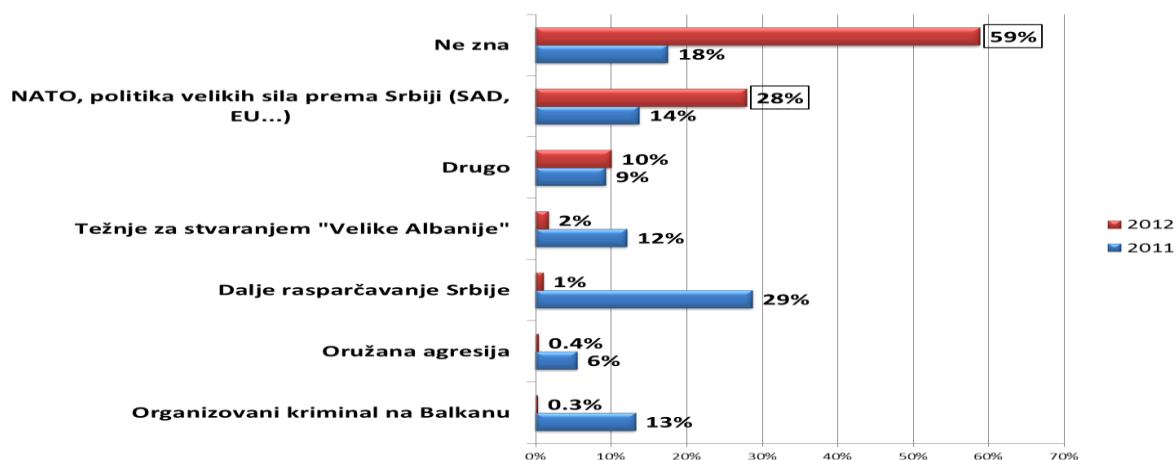

Spoljne pretnje

Dva su ključna zaključka, kada je reč o najvažnijim faktorima koji „spolja“ ugrožavaju bezbednost Srbije. Prvi je, veliki broj neopredeljenih (čak 59% ne zna odgovor na ovo pitanje) i drugi, važniji, da kod onih koji imaju stav o ovom pitanju, ubedljivo prevlađuje mišljenje da, bezbednost Srbije od spoljnih faktora, najviše ugrožava politika NATO pakta i velikih sila, 28%.

Oba nalazu nisu neočekivana, ali ona ujedno pokazuju dve važne stvari: prva je da veliki broj građana nema informacija ili nije u stanju da proceni spoljne bezbednosne izazove, a druga je da odnos sa NATO i uloga tog pakta u prošlosti i dalje čini ključnu liniju podela u javnosti, kada je reč o bezbednosnim pitanjima. Od eventualne modifikacije takvog odnosa, u velikoj meri zavisi i kreiranje bezbednosne politike.

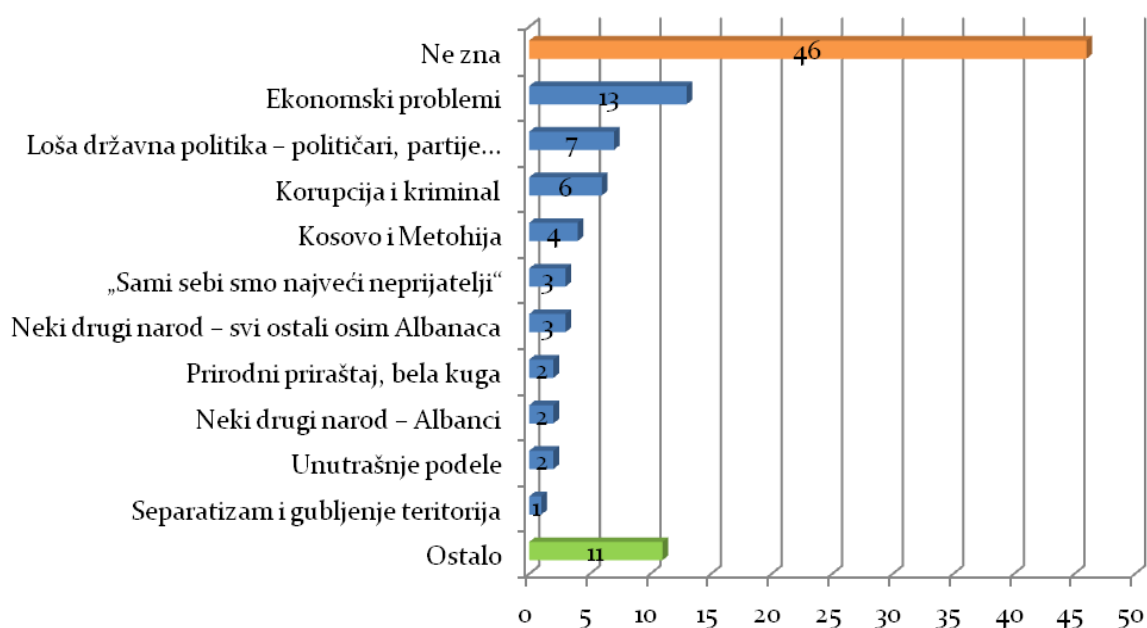
Šta spolja ugrožava bezbednost Srbije?

Bezbednost naroda kojem pripadaju

Skoro polovina ispitanika ne zna ili nema stav o tome (46%); dok se više od ostalog izdvajaju ekonomski problemi (13%). Takav rezultat je očekivan imajući u vidu ekonomski i finansijski momenat u zemlji. Svi ostali faktori su ispod 10%, a više od ostalog se izdvajaju loša državna politika (7%) i korupcija i kriminal (6%)...

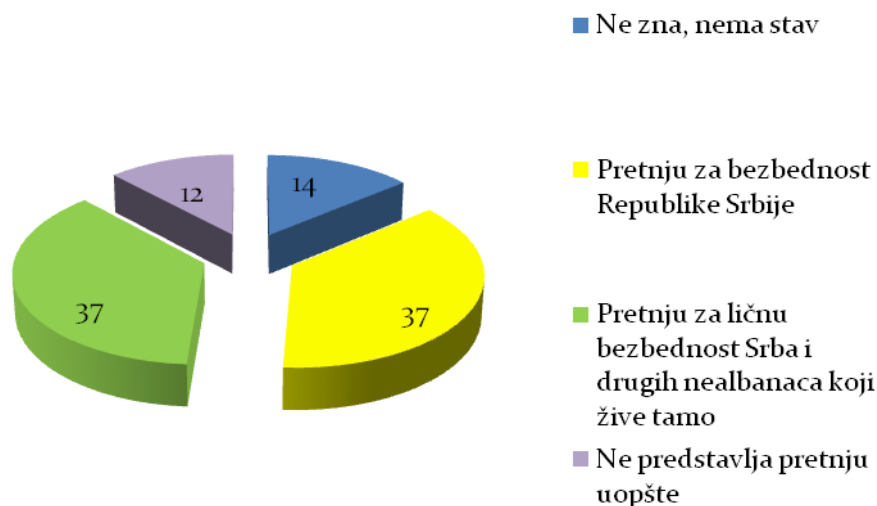
Šta predstavlja glavnu pretnju po bezbednost naroda kome pripadate? (%)

Odnos građana prema statusu KiM

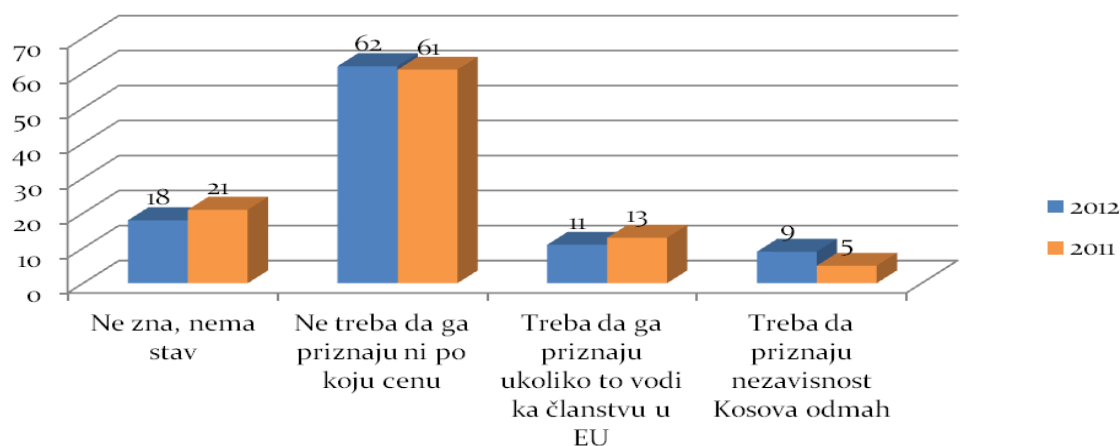
Na pitanje šta trenutno za njih predstavlja nezavisnost KiM, ujednačen broj građana (po 37%) odgovorio je da je to pretnja za bezbednost Republike Srbije odnosno da je nezavisnost KiM pretnja po ličnu bezbednost Srba i drugih nealbanaca koji tamo žive. Za 12% ispitanih, nezavisnost KiM uopšte nije pretnja po bezbednost, dok je 14% ispitanih bez stava ili ne zna odgovor.

Nezavisnost KiM trenutno za Vas predstavlja...? (%)

Kako građani vide potencijalna rešenja za situaciju na KiM, odnosno kako Vlada Republike Srbije treba da se odnosi prema tom pitanju? Tu, pre svega, mislimo na odnos prema kosovskoj nezavisnosti. Skoro dve trećine (62%) misli da ne trebaju da priznaju KiM ni po koju cenu; 11% smatra da priznanje može doći samo ukoliko to vodi ka članstvu u EU; svaki 11 građanin misli da Vlada treba da prizna nezavisnost KiM odmah, dok je 18% ispitanih neopredeljeno. Nema bitnijih odstupanja u odnosu na rezultate iz 2011, osim što se i dalje smanjuje broj onih koji misle da nezavisnost odmah treba priznati – sa 9% na 5%.

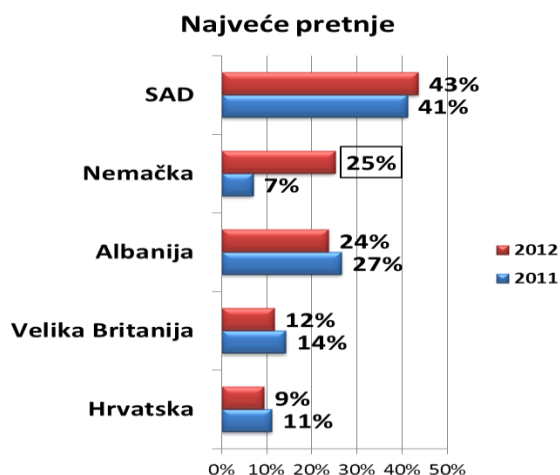
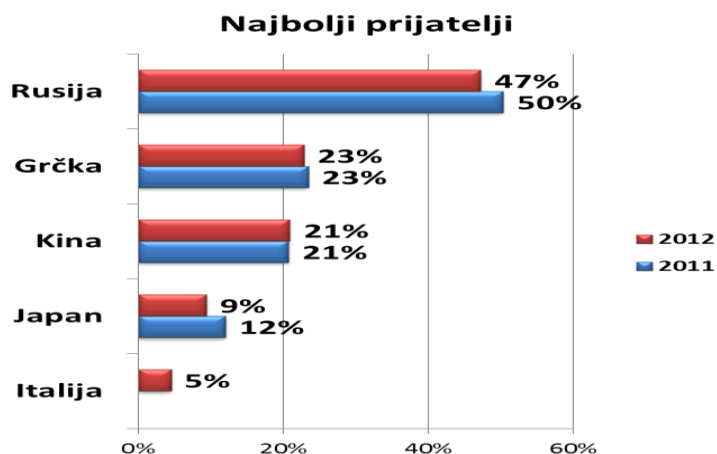
Kada je u pitanju nezavisnost Kosova i Metohije, vlasti Republike Srbije...? (%)

Države prijatelji i pretnje

Građane smo pitali i da nam kažu koje **tri države predstavljaju najveću pretnju za bezbednost Srbije**, kao i koje su tri države najveći prijatelji naše zemlje. Kao i prošle godine, na prvom mestu (kao pretnja za Srbiju) se nalaze SAD (43%), ali je do razlike u odnosu na 2011. godinu došlo na drugom mestu. Nemačka je sada na drugom mestu (25%), iznad Albanije (24%), koja se prošle godine nalazila na drugom mestu, odmah iza SAD. I ovo je dokaz da je mnjenje u Srbiji „reagovalo“ na događaje u poslednjih godinu dana, a koji se, pre svega, ogledaju u restriktivnijim zahtevima koje su nemački zvaničnici iznosili u procesu rešavanja kosovskog problema.

Kada je reč o **najvećim prijateljima Srbije**, rezultati su gotovo identični sa onim od pre godinu dana: građani kao najveće prijatelje vide Rusiju (47%), pa onda Grčku (23%) i Kinu (21%). Kada se ovi stavovi pak uprede sa pitanjima koja su postavljena u okviru junskog istraživanja Kancelarije za evropske integracije o zemljama koje najviše pomažu Srbiju donacijama, rang lista je drugačija² - Rusija zauzima tek treće mesto. Na prvom mestu je EU (57%), zatim slede Japan (21%), Rusija (19%) i Norveška (16%). U istom istraživanju građani su upitani da izaberu model zemlje u kojoj bi voleli da žive. Na prvom mestu je Švajcarska sa 28%, slede sa sličnim procentom glasova „najveći prijatelj država“ Rusija (18%) i jedan od „najvećih neprijatelja“, Nemačka sa 16%.

² Kancelarija za evropske integracije Vlade RS „Evropska orijentacije građana – trendovi“ dostupno na: <http://www.seio.gov.rs/vesti.145.html?newsid=1281>